

Ágoston András:

Négy feladat

A 44/45-ös vajdasági magyarirtás véres eseményei, az óriási emberveszteség, lassan elfoglalják helyüket a magyar köztudatban.

A vérengzéssel foglalkozó politikai események, az államelnökök megegyezése, és ennek nyomán az újvidéki levéltári anyag kutathatósága, valamint a magyar-szerb történészbizottság megalakulása, s végül a Terror Házában a „Délvidéki Tragédia 1944-1945” című szerény kiállítás egy szakaszt zárnak le. A sokszor nem kockázatmentes kutatások két évtizedes áldozatos munkában eltelt hőskorát.

A történészbizottság magyar oldalán zajló előkészületek, tanácskozások pedig rögzítik a jövő feladatait.

Ha a kérdéskör egészét nemzeti felemelkedésünk fontos feltételének tekintjük, a jövőre nézve négy fontos teendőt kell kiemelnünk.

Méltó helyet kell találnunk a széleskörű történelmi kutatásokat megelőző (mondjuk így) érdeklődők áldozatos munkája nyomán eddig feltárt és részben publikált felbecsülhetetlen értékeknek.

Miután a múlt évben megnyíltak a legfontosabb iratanyagot tartalmazó levéltárak, parancsoló szükséglet a levéltárosok hathatós támogatása, hogy mielőbb megvalósuljon a részben már feltárt anyag teljes rendezése és digitalizálása. Addig még nem késő.

Folytatni kell az emlékhelyek létesítését, felállítását célzó (főleg) magyar erőfeszítéseket. Kellene az emlékezésre sarkaló, figyelmeztető, mindenki számára látható történelmi jelzések, szükség van a két évtizedes magyar törekvések felmutatására, elismerésére.

Meg kell kezdeni a korszak magyar szempontú áttekintését és a történész-szakma szabályainak megfelelő feldolgozását.

Az elmúlt egy-két év tapasztalatai arra figyelmeztetnek bennünket, hogy a szerb oldalon jóindulatú megközelítésnek kell tekintenünk azt is, ha a magyar oldal tevékenységét nem akadályozzák.

Nehéz kimondani, de látnunk kell, hogy vannak jelenségek, amelyek hátráltatják a magyar-szerb megbékélést. A szerb oldalon meglevő (részben nyelvi megalapozottságú) információs vákuum, a régi, a Trianon óta meggyökerezett hatalmi vízió, s ennek megfelelően az egyoldalú szerb, alapjában véve nacionalista történetszemléletet nem segíti a közeledést.

A jó indulatú, de pontatlan, s az általános nivelláció (mindannyian bűnösök vagyunk) irányába eltérő politikai megnyilvánulások a második világháború végén a Vajdaságban lezajlott magyarirtás méreteit és mélységét alapvetően nem érintik. A kutatókat is inkább feszélyezik, mint serkentik. Ami persze nem ok arra, hogy magyar oldalon feladjuk a küzdelmet. Különösen nem a szembesítéssel járó közös vizsgálódás igényét, az állandó kitartó kezdeményezést. Akkor sem szabad ezt megtennünk, ha a másik oldalon nem látjuk a lelkesedést, a lázas sürgést-forgást.

Kétségtelen, az újvidéki levéltár megnyitásával, továbbá a magyar-szerb történész vegyes-bizottság felállításával, s most a budapesti figyelemfelkeltő rendezvényt, a magyar oldalon két évtizedes munkás időszak zárul le. A kérdés most az, elveszünk-e a tanácskozásokon zajló szoborépítésben, vagy újabb lépések következnek a megkezdett úton?

Elengedhetetlen az összegezés, a húszéves alkotó tevékenység méltatása és elismerése, a teljes begyűjtött anyag lelkiismeretes rendezése, kiegészítése. Ennek meg kell történnie, de élni kell az újvidéki tartományi levéltárban megnyíló új lehetőségekkel is. Mert a tartós magyar-szerb megbékélés csak részletes, feltáró kutatásokkal alapozható meg. Amelyeket mind a két oldalon a történészeknek is el kell végezni.